[2025] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 95: 2025 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ 360

ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ

ਬਨਾਮ

ਚਤਰਾ

(2017 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 586)

18 ਮਾਰਚ 2025

[ਵਿਕਰਮ ਨਾਥ ਅਤੇ ਸੰਜੇ ਕਰੋਲ,* ਜੇਜੇ.]

ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦਾ

ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 376, ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ।

ਹੈੱਡਨੋਟਸ

ਪੈਨਲ ਕੋਡ, 1860 – ਸ.376 – ਇੱਕ ਬਾਲ ਗਵਾਹ-ਪੀੜਤ ਦਾ ਸਬੂਤ – ਨਾਬਾਲਗ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੀੜਤ-ਬੱਚਾ ਗਵਾਹ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਉਦਾਸੀਨ/ਚੁੱਪ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਅਸੰਭਵ ਸੀ ਜੇਕਰ ਘਟਨਾ ਸੱਚ ਹੁੰਦੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ – ਚੁਣੌਤੀ:

ਸਥਿਤ: ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਖ਼ਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਾਲ ਗਵਾਹ-ਪੀੜਤ ('V') ਨੇ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਦੀ ਚੁੱਪੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ – ਉਸਦੀ ਚੁੱਪੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਭਵੀ ਬਾਲਗ ਵਕੀਲ ਦੀ ਚੁੱਪ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਕੋਈ ਸਖ਼ਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਟਿਕ ਸਕਦੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਹੋਰ ਸਬੂਤ, ਡਾਕਟਰੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤੀ, ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਟੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ – ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ, ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਪੀਡਬਲਯੂ-14, ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'V' ਨੂੰ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਜਿਨਸੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਜਣਨ ਅੰਗ 'ਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਔਰਤ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਸੰਭੋਗ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ 'V' ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ - ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਜ਼ਾ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ - ਹਾਲਾਤੀ ਸਬੂਤ। [ਪੈਰਾ 14, 17, 20-22]

ਸਬੂਤ - ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ - ਸਿਧਾਂਤ - ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। [ਪੈਰਾ 14]

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

ਕੇਸ ਲਾਅ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਹੇਮੁਦਨ ਨਾਨਭਾ ਗੜ੍ਹਵੀ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ [2018] 12 ਐਸਸੀਆਰ 672: (2019) 17 ਐਸਸੀਸੀ 523 - ਇਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ।

ਐਟਲੀ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1955 ਐਸਸੀ 807; ਗੀਤਾ ਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ [2022] 1 ਐਸਸੀਆਰ 428; ਭੁਪਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਐੱਚ.ਪੀ. ਰਾਜ [2003] ਸਹਾਇਕ 4 ਐਸਸੀਆਰ 792: (2003) 8 ਐਸਸੀਸੀ 551; ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਪੁੱਟਰਾਜਾ [2003] ਸਹਾਇਕ 6 ਐਸਸੀਆਰ 274: (2004) 1 ਐਸਸੀਸੀ 475; ਦਿਨੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ [2006] 2 ਐਸਸੀਆਰ 793: (2006) 3 ਐਸਸੀਸੀ 771; ਨਿਪੁਨ ਸਕਸੈਨਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ [2018] 14 ਐਸਸੀਆਰ 755 : (2019) 2 ਐਸਸੀਸੀ 703; ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ [2002] 3 ਐਸਸੀਆਰ 753 : (2002) 5 ਐਸਸੀਸੀ 745; ਦੱਤੂ ਰਾਮਰਾਓ ਸਖਾਰੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (1997) 5 ਐਸਸੀਸੀ 341; ਹਰੀ ਓਮ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. [2021] 13 ਐਸਸੀਆਰ 49 : (2021) 4 ਐਸਸੀਸੀ 345; ਸੂਰਿਆਨਾਰਾਇਣ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ [2001] 1 ਐਸਸੀਆਰ 1: (2001) 9 ਐਸਸੀਸੀ 129; ਐਚ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਸੰਜੇ ਕੁਮਾਰ [2016] 9 ਐਸਸੀਆਰ 237 : (2017) 2 ਐਸਸੀਸੀ 51; ਪ੍ਰਦੀਪ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ, 2023 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 777; ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ, 2025 ਆਈਐਨਐਸਸੀ 261: 2025 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ 390; ਐਮ ਪੀ ਬਨਾਮ ਰਮੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜ [2011] 5 ਐਸਸੀਆਰ 1 : (2011) 4 ਐਸਸੀਸੀ 786; ਪੰਛੀ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. [1998] ਸਪਲਾਈ. 1 ਐਸਸੀਆਰ 40 : (1998) 7 ਐਸਸੀਸੀ 177; ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਅਸ਼ੋਕ ਦੀਕਸ਼ਿਤ [2000] 1 ਐਸਸੀਆਰ 855 : (2000) 3 ਐਸਸੀਸੀ 70; ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਸਾਰਦਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [1985] ਐਸਸੀਆਰ 88: (1984) 4 ਐਸਸੀਸੀ 116; ਰਮਾਕਾਂਤ ਰਾਏ ਬਨਾਮ ਮਦਨ ਰਾਏ [2003] Supp. 4 ਐਸਸੀਆਰ 17: (2003) 12 ਐਸਸੀਸੀ 395; ਕੇ. ਗੋਪਾਲ ਰੈਡੀ ਬਨਾਮ ਏ.ਪੀ. ਰਾਜ [1979] 2 ਐਸਸੀਆਰ 363: (1979) 1 ਐਸਸੀਸੀ 355; ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬੰਦੂ ਉਰਫ਼ ਦੌਲਤ (2018) 11 ਐਸਸੀਸੀ 163; ਪਾਟਨ ਜਮਾਲ ਵਾਲੀ ਬਨਾਮ ਏ.ਪੀ. ਰਾਜ [2021] 3 ਐਸਸੀਆਰ 470: (2021) 16 ਐਸਸੀਸੀ 225; ਮਾਂਗੇ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ (1979) 4 ਐਸਸੀਸੀ 349; ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ [1994] 2 ਐਸਸੀਆਰ 375: (1994) 3 ਐਸਸੀਸੀ 569; ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ [2015] 5 ਐਸਸੀਆਰ 122: (2015) 11 ਐਸਸੀਸੀ 69 – ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕਰਤੱਬਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860.

ਕੀਵਰਡਸ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਬਲਾਤਕਾਰ; ਪੀੜਤ ਬੱਚਾ; ਬਾਲ ਗਵਾਹ; ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦਾ ਸਬੂਤ; ਜਿਨਸੀ ਹਮਲਾ; ਗੁਪਤ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸੱਟ; ਜਿਨਸੀ ਸੰਬੰਧ; ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ; ਜਣਨ ਅੰਗ 'ਤੇ ਸੱਟ; ਨਾਬਾਲਗ ਔਰਤ; ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਸੰਭੋਗ; ਚੁੱਪ; ਹਾਲਾਤੀ ਸਬੂਤ; ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ; ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ।

ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਚਤਰਾ

ਕੇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2017 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 586

ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੈਪੁਰ ਵਿਖੇ 12.07.2013 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਐਸਬੀਸੀਆਰਏ ਨੰਬਰ 503 ਆਫ਼ 1987

ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸਲਾਹ:

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੰਸ੍ਰਿਤੀ ਪਾਠਕ, ਏ.ਏ.ਜੀ., ਮਿਲਿੰਦ ਕੁਮਾਰ।

ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਲਈ ਵਕੀਲ:

ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਯਾਦਵ, ਪੂਰਨ ਮਲ ਸੈਣੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਜੂ ਕੇ. ਵਰਕੇ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ / ਆਦੇਸ਼

ਫੈਸਲਾ

ਸੰਜੇ ਕਰੋਲ, ਜੇ.

1. ਲਗਭਗ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, 3 ਮਾਰਚ 1986 ਨੂੰ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ, ਜਿਸਨੇ ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਕੁੜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਰਾਹ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, 'V'1' ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸਨੂੰ ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ ਨਾਮ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗਾਂ ਤੋਂ ਖੂਨ ਵਗਦਾ ਪਾਇਆ, ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਉਕਤ ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ ਨੇ 4 ਮਾਰਚ, 19862 ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ - ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ, ਮਾਮਲਾ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਬਾਲਗ ਕੁੜੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਅਧਿਆਇ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਗਭਗ ਚਾਰ ਦਹਾਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

2. ਰਾਜ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਲਈ ਜੈਪੁਰ ਬੈਂਚ, ਜੈਪੁਰ3 ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜੁਡੀਕੇਚਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ 12 ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੈ।

---

1 ਪਛਾਣ ਲੁਕਾਈ ਗਈ

2 ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ 31/86

3 ਐੱਸ.ਬੀ. ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 503/1987 ਵਿੱਚ

2013, ਜਿਸਨੇ 19 ਨਵੰਬਰ 1987 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਟੋਂਕ4 ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

3. ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਘਟਨਾ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

"ਨੂੰ,
ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਉਨਿਆਰਾ।
ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ,
ਵਿਸ਼ਾ: 'ਵੀ' ਡੀ/ਓ 'ਐਕਸ'5 ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ।
ਇਹ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲਗਭਗ 1:30 ਘੰਟੇ ਦੀ ਘਟਨਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸੁਰੇਲੀ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਖੱਡਾ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਛਤਰ ਪੁੱਤਰ ਸੁਖਦੇਵਾ ਜਾਟ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਰੋਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ, ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਧੋਤੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਾਹਰ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ 'ਵੀ' ਜੋ ਕਿ 'ਐਕਸ' ਦੀ ਧੀ ਹੈ, ਬੇਹੋਸ਼ ਪਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗ ਤੋਂ ਖੂਨ ਵਗ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਕੁਮਹਾਰ ਊਠ ਲੱਠਾ ਉੱਤੇ ਉੱਥੇ ਆਇਆ। ਬਨਾਥਾ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਊਠ ਦੇ ਲੱਠੇ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 'X'। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ 'V' ਦੀ ਮਾਂ ਸਾਵਿਤਰੀ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਆਈ ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜਾਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸੁਰੇਲੀ ਦੀ ਨਰਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਿੰਧੀ ਡਾਕਟਰ ਸਿਵਾਦ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਮੁੱਢਲਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਉੱਥੋਂ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ।

ਬਿਨੈਕਾਰ - ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ
ਪੁੱਤਰ ਸੁੰਦਰ ਲਾਲ ਜਾਤੀ ਮਹਾਜਨ
ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਸੁਰੇਲੀ
ਸੰਸਦ/-
ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ ਗੁਪਤਾ
ਮਿਤੀ 4.3.86"

_____
4 ਸੈਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮਾ 26/86
5 ਪਛਾਣ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪੀੜਤ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

4. ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਚਲਾਨ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ 15 ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 19 ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਝੂਠਾ ਕੇਸ ਦੱਸਿਆ ਜੋ ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ ਨੇ ਘੜਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ 'V' ਦਾ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਘਰ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ 2 ਗਵਾਹ ਅਤੇ ਚਾਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ।

ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

5. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ 'V' ਦਾ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ, ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ, ਜਿਸਦੀ ਜਾਂਚ ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਸਮਰਥਨ ਪੀਡਬਲਯੂ-14, ਡਾ. ਵਾਸੂਦੇਵ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 'V' ਵਿਰੁੱਧ ਜਿਨਸੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਖੋਜ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"39. ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਗੁਲਾਬਚੰਦ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਅਜਿਹਾ ਸਬੂਤ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 'V' ਨਾਲ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਗੁਲਾਬਚੰਦ ਦਾ ਬਿਆਨ ਪੀਡਬਲਯੂ-14 ਵਾਸੂਦੇਵ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 'V' ਦੀ ਯੋਨੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਉਹ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਜਿਨਸੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਜਿਨਸੀ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਪੀਡਬਲਯੂ-14 ਡਾ. ਵਾਸੂਦੇਵ ਨੇ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 'V' ਦਾ ਹਾਈਮਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਜ਼ਾ ਫਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਫੋਰਸ਼ਾਈਟ ਅਤੇ ਪੋਸਟਰੀਅਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਫਟ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੋਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਫਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿੰਗ ਲੜਕੀ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਲੜਕੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੀ ਯੋਨੀ ਵਿੱਚ ਕੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਖਦਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 375 ਆਈਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵੀ ਤੱਤ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।"

ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਮਨੇਰਥ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਾ ਤਾਂ ਇਹ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਿ 'V' ਦੁਆਰਾ ਲੱਗੀ ਸੱਟ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ ਇੱਕ ਮੇਖ ਦੁਆਰਾ ਲੱਗੀ ਸੱਟ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਹੋਣ ਦਾ ਪਹਿਲੂ ਵੀ ਸੀ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀ.ਐਸ. ਉਨਿਆਰਾ, ਉਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ 14 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਸਥਿਤ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਸੀ।

ਜਗ੍ਹਾ, ਭਾਵ, ਸੁਰੇਲੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ 'V' ਦੁਆਰਾ ਲੱਗੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਗੰਭੀਰ ਸਨ, ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 18606 ਦੀ ਧਾਰਾ 376 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ, 19 ਨਵੰਬਰ 1987 ਦੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ, 10 ਸਾਲ ਦੀ ਬਜਾਏ 7 ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਪਰਾਧੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਸਿਰਫ 21 ਸਾਲ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ 500/- ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਾਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।

ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਫੈਸਲਾ

6. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ 6 ਪੰਨਿਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ। ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੇ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਾਪਤ ਸਥਿਤੀ ਹੈ। [ਦੇਖੋ: ਐਟਲੀ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ; 7 ਅਤੇ ਗੀਤਾ ਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ ਆਦਿ 8]। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚਰਚਾ ਹੇਠਾਂ ਇੱਥੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:

"ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗਵਾਹ, ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ ਦਾ ਬਿਆਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਸ.ਡੀ-1 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਘੋਖ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੀੜਤ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਜਿਨਸੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਉਸਦੀ ਲਿਖਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ-10 ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਵੀ ਉਸਦਾ ਪੂਰਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਬਿਆਨ ਕਿ ਉਸਦਾ ਧਿਆਨ ਪੀੜਤ ਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ

_____

6 ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਆਈਪੀਸੀ'

7 ਏਆਈਆਰ 1955 ਐਸਸੀ 807

8 ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ.78 ਆਫ 2022

ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਝੂਠਾ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਬੇਹੋਸ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੀੜਤ, 'V'9 ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਬੱਚੀ ਸੀ, ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਘਟਨਾ ਸੱਚ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇੰਨੀ ਉਦਾਸੀਨ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਹੁੰਦੀ ਜਿੰਨੀ ਉਸ ਤੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਘਟਨਾ ਭਾਵੇਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਾਪਰੀ ਹੁੰਦੀ, ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਭੁੱਲ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਇਹ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਪਿੰਜਰ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਗਏ ਇਕਸਾਰ ਸਟੈਂਡ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਦੇ ਪਿਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਵਿਵਾਦ ਕਾਰਨ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ ਉਸ ਦੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗਾਂ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬਾਰਟਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੀੜਤਾ ਦੇ ਫਰੌਕ ਵਿੱਚ ਵੀਰਜ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ, ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2) ਦੁਆਰਾ ਪਾਈ ਗਈ ਲੁੰਗੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲਿਬੜੀ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਸੰਸਕਰਣ ਵੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕਾਰਕ ਹਨ ਜੋ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਮੂਹਿਕ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ, ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਸਾਰੇ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਰੰਜਕ ਸਿੰਘਵੀ, ਵਿਦਵਾਨ ਮਿੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਉਸਦੀ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਫੀਸ 5000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਣ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

7. ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੀੜਤ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ

_____

9 ਨਾਮ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ

ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਹਾਕਾ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਜਿਹੀ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਦਕਿਸਮਤ ਪੀੜਤ ਦੀ ਨਿੱਜਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣਾ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। [ਦੇਖੋ: ਭੁਪਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਐੱਚ.ਪੀ. ਰਾਜ; 10 ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਪੁੱਟਰਾਜਾ; 11 ਅਤੇ ਦਿਨੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ 12] ਅਸੀਂ ਪੀੜਤ ਬੱਚੇ ਦਾ ਨਾਮ ਸੋਧਿਆ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ, ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦਾ ਨਾਮ ਛੁਪਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਨਿਪੁਨ ਸਕਸੈਨਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ 13 ਵਿੱਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੇ ਪੈਂਡਿੰਗ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

8. ਆਮ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਰਿਮਾਂਡ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਇੱਕ ਮਨਜ਼ੂਰ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਉਤਪਤੀ 40 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਸਾਲ 1987 ਦੀ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸਾਲ 2013 ਵਿੱਚ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਛੱਬੀ ਸਾਲ ਲੱਗ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਾਂ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ

9. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਤਰਕ ਦਾ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਪੀਡਬਲਯੂ-1, 'V', ਪੀਡਬਲਯੂ-2, ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-10 ਦੇ ਬਿਆਨ ਹਨ।

ਪੀੜਤ ਦੇ ਬਿਆਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅੰਸ਼ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

“ਸਵਾਲ: ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹੋ।

ਉੱਤਰ: ਹਾਂ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਸਵਾਲ: ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹੋ।

ਉੱਤਰ: ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

_____

10 (2003) 8 ਐਸਸੀਸੀ 551

11 (2004) 1 ਐਸਸੀਸੀ 475

12 (2006) 3 ਐਸਸੀਸੀ 771

13 (2019) 2 ਐਸਸੀਸੀ 703

ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਚਤਰਾ

ਸਵਾਲ: ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੰਧ ਦਾ ਮਤਲਬ ਪਤਾ ਹੈ।
ਉੱਤਰ: ਹਾਂ।

ਸਵਾਲ: ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੱਚ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?
ਉੱਤਰ: ਸੱਚ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨੋਟ:- ਗਵਾਹ ਸੱਚ ਦਾ ਮਤਲਬ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਛੋਟੀ ਹੈ। ਗਵਾਹ ਦੀ ਮਾਂ ਗਵਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਗਵਾਹ ਦੀ ਮਾਂ ਘਟਨਾ ਦੀ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹ ਹੈ ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਉਮਰ ਘੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਂ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਪੀ.ਪੀ. ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਝਾਅ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਵਾਲ: ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?
ਉੱਤਰ: ਗਰਦਨ ਹਿਲਾ ਕੇ ਹਾਂ ਕਿਹਾ

ਸਵਾਲ: ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਨਾਮ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?
ਉੱਤਰ: ਗਵਾਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਅਕਿੰਗ 'ਤੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ਉੱਤਰ: ਵਿਦਵਾਨ ਪੀ.ਪੀ., ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਜਵਾਬ ਦਿਓ, ਪਰ ਗਵਾਹ ਚੁੱਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ। ਬਹੁਤ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੰਝੂ ਵਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਮੂੰਹੋਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ"

ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ:

"...ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦੋਸ਼ੀ ਚਤਰਾ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਧੋਤੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਪਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਬੇਹੋਸ਼ ਸੀ।

ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗ ਤੋਂ ਖੂਨ ਵਗ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਚਿੱਟਾ ਕੱਪੜਾ ਪਿਆ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਖੂਨ ਦਾ ਦਾਗ ਸੀ...

... ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਬੀ-1 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ 'V' ਕੁੜੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਵੇਂ ਲਿਖਣਾ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਡੀ-1 'ਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਬੀ-1 'ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'V' ਦੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਦੇ ਘੁੱਟਣ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਚੀਕ ਨਾ ਸਕੇ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ['V'] ਦੇ ਉੱਪਰ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।"

ਪੀਡਬਲਯੂ-10 ਪ੍ਰਭੂ 14 :

“... ਮੈਂ ਖੜਦਾ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ X ਦੀ ਧੀ 'ਬਾਇਆਨਾ ਚਬੂਤਰੀ' 'ਤੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਸੀ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਗੱਡੀ 'ਤੇ ਲੱਦੇ ਹੋਏ ਭਾਰ ਨੂੰ ਉਤਾਰਨ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੁਰੇਲੀ ਵੱਲ ਵਧਿਆ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਗੁਲਾਬਚੰਦ ਦੇ ਘਰ ਰੁਕਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬੱਚੀ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਕੱਪੜੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਸਨ। ਉਸਦੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗਾਂ ਤੋਂ ਖੂਨ ਵਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ...

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਖੱਡਾ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਤਾਰ/ਚਤਰਾ ਆਪਣੀ ਧੋਤੀ ਫੜ ਕੇ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਵੱਲ ਭੱਜ ਰਿਹਾ ਸੀ।"

10. ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਆਓ ਅਸੀਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ। ਪੀਡਬਲਯੂ-14, ਡਾਕਟਰ, ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ:

“....ਮੈਂ 13.03.86 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਚਤਰਾ ਦੀ ਡਾਕਟਰੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਉਸਦੇ ਲਿੰਗ ਦੇ ਉੱਪਰ, ਖੁਰਚਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਲਿੰਗ 'ਤੇ

_____

14 ਮੂਲ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਸੋਜ ਪਾਈ ਗਈ, ਅਤੇ ਖੁਰਚ ਵੀ ਪਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਸਿਰਫ਼ ਨਾਬਾਲਗ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਸੰਭੋਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਲੱਭੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ..... .....

"..... ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਮੇਂ 'V' ਦੇ ਗੁਪਤ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਖੂਨ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਗੁਪਤ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਖੂਨ ਦਾ ਧੱਬਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਈਕ੍ਰੋਸਕੋਪ ਤੋਂ ਦੇਖਣ 'ਤੇ 'V' ਦੇ ਗੁਪਤ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੁਕਰਾਣੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। 3 ਸਾਲ ਦੀ ਬੱਚੀ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕੇਨਲ ਅਤੇ ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੂਰੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਪੈਸੇ ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਨੂੰ ਪਾੜ ਕੇ ਕੁੜੀ ਦੇ ਪੇਟ ਤੱਕ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਣਗੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕੁੜੀ ਮਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅੰਦਰੂਨੀ ਕੇਨਲ ਵਿੱਚ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਸੀ ਪਰ ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ..."

11. ਪੀਡਬਲਯੂ-3, 'V' ਦੀ ਮਾਂ, ਸਾਵਿਤਰੀ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਗੁਆਂਢੀ ਪਿੰਡ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਥੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਪਿੰਡ ਛੱਡ ਕੇ ਗਈ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ 'V' ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 'V' ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਸੁਰੇਲੀ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉੱਥੇ ਵੀ ਗਈ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ 'V' ਬੇਹੋਸ਼ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪੀੜਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਨਰਸ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 'V' ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਡੀਡਬਲਯੂ-1 ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਭਰਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ 'X' ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਕਤ ਘਰ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ ਨੇ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ 4,000/- ਰੁਪਏ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕੇ ਕਿ 'V' ਨਾਲ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ 7,000/- ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 'V' ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜੋ ਕਿ ਬੋਲੇ ਕੰਨਾਂ 'ਤੇ ਪਈਆਂ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਵਿਤਰੀ, ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਨੇ 'V' ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਜਿਨਸੀ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

12. ਆਓ ਹੁਣ ਜਿਨਸੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਪੀੜਤ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ।

ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ 15 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜਿਨਸੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ, ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ:

“19. ਬਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਸੈਕਸ ਲਈ ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਲਾਲਸਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿਨਸੀ ਅਨੰਦ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਸ਼ਲੀਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਲੰਕ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਕੁਝ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਧੇਰੇ ਔਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਅਚੱਲਤਾ ਅਜਿਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤ ਹਨ। ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਹਨ। ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਉਮੀਦ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਬੱਚੀ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਬਲਾਤਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ। ਇਹ ਕਾਰਕ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ..."

ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ:

ਦੱਤੂ ਰਾਮਰਾਓ ਸਖਾਰੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ 16 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ:

5....ਇੱਕ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਜੇਕਰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਸਬੂਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਹੁੰ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇੱਕ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਗਵਾਹ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦਾ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗੀ। ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਉਹੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ

_____

15 (2002) 7 ਐਸਸੀਸੀ 745

16 (1997) 5 ਐਸਸੀਸੀ 341

ਗਵਾਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਯੋਗ ਗਵਾਹ ਵਰਗਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ..."

ਹਰੀਓਮ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ, 17 ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸੂਰਿਆਨਾਰਾਇਣ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ, 18 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖੀ ਗਈ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ "ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਸਾਵਧਾਨੀ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਪ ਹੈ"। ਇਸ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:

“6. ਪੰਚੀ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ [ਪੰਚੀ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ, (1998) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 177: 1998 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਸੀ.ਆਰ.ਆਈ.) 1561] ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਲਈ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਆਸਾਨ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਢੁਕਵਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਲੱਭਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਾ ਨਿਯਮ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲੋਂ ਵਿਹਾਰਕ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਪੀ. ਰਾਜ [ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਪੀ. ਰਾਜ, (1992) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 225: 1992 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਸੀਆਰਆਈ) 853]; ਬੇਬੀ ਕੰਦਯਨਾਥਿਲ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ [ਬੇਬੀ ਕੰਦਯਨਾਥਿਲ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ, 1993 ਸਪੁਰਦ (3) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 667: 1993 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਸੀਆਰਆਈ) 1084]; ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਯਾਦਵ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ [ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਯਾਦਵ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ, (1996) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 287: 1996 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਸੀਆਰਆਈ) 1004] ਅਤੇ ਦੱਤੂ ਰਾਮਰਾਓ ਸਖਾਰੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [ਦੱਤੂ ਰਾਮਰਾਓ ਸਖਾਰੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, (1997)) 5 ਐਸਸੀਸੀ 341 : 1997 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 685]).

7. ਯੂ.ਪੀ. ਸਟੇਟ ਬਨਾਮ ਅਸ਼ੋਕ ਦੀਕਸ਼ਿਤ [ਯੂ.ਪੀ. ਸਟੇਟ ਬਨਾਮ ਅਸ਼ੋਕ ਦੀਕਸ਼ਿਤ, (2000) 3 ਐਸਸੀਸੀ 70 : 2000 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 579] ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

13. ਬਾਲ ਗਵਾਹਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਨਿਯਮ 189519 ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

“5. ... ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਬੁਲਾਉਣ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚੇਗਾ, ਕੋਈ ਸਹੀ ਉਮਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ

_____

17 (2021) 4 ਐਸਸੀਸੀ 345

18 (2001) 9 ਐਸਸੀਸੀ 129

19 ਵ੍ਹੀਲਰ ਬਨਾਮ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ, 1895 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ US ਐਸਸੀ 220

ਇਹ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ, ਸੱਚ ਅਤੇ ਝੂਠ ਵਿਚਕਾਰ ਫਰਕ ਦੀ ਉਸਦੀ ਸਮਝ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਦੇ ਉਸਦੇ ਫਰਜ਼ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਢੰਗ, ਉਸਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਹੁੰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਉਸਦੀ ਸਮਝ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ 'ਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜੋ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਗਲਤ ਸੀ।"

ਜਿਨਸੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਪੀੜਤ ਬੱਚੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਚ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਸੰਜੇ ਕੁਮਾਰ, 20 ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਹਕੀਕਤਾਂ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੀਕਰੀ ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ:

“30. ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਪੀੜਤ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਸੱਚਾਈ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੋਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦਾ ਵਰਨਣ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੇਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਹਕੀਕਤਾਂ ਦਾ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਿਐਨ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦੇ 80% ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪੀੜਤਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਜਨਬੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਖ਼ਤਰਾ ਬਾਹਰ ਨਾਲੋਂ ਅੰਦਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਾਂ, ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਾਲੇ ਬਲਾਤਕਾਰ, ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ

_____

20 (2017) 2 ਐਸਸੀਸੀ 51

ਸਮਾਜਿਕ ਕਲੰਕ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਡਰ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਰੁਕਾਵਟ ਜੋ ਕਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹੇ ਪੀੜਤਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬਹੁਤ ਡਰਾਉਣੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੀੜਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਧੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿਨਸੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਇੱਕ ਸਰਵਾਈਵਰ-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਪਹੁੰਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵੀ ਸਖ਼ਤ ਲੋੜ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਪੀੜਤਾਂ 'ਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਦੁਖਦਾਈ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ।"

ਪ੍ਰਦੀਪ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ, 21 ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਉੱਚੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ:

“10. ਕਿਸੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਨਾਬਾਲਗ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜੱਜ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਬੂਤ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਢੁਕਵੀਂ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ, ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਨਾਬਾਲਗ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਮੁੱਢਲੇ ਸਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਜਵਾਬਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨਾ ਸਲਾਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੀ ਰਾਏ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਵਿੱਚ ਜਾ ਸਕੇ।"

ਸੂਰਯਾਨਾਰਾਇਣ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ 22 ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਹਰੀ ਓਮ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ, 23 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ:

“5. ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਵਿਆ (ਪੀਡਬਲਯੂ 2), ਜੋ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਗਭਗ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ, ਇਕਲੌਤਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਹੁੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

_____

21 2023 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 777

22 (2001) 9 ਐਸਸੀਸੀ 129

23 (2021) 4 ਐਸਸੀਸੀ 345

ਘਟਨਾ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹਾਲਾਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ, ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਯਕੀਨ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਬੱਚੇ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ 2 ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪੀਡਬਲਯੂ 2 ਦੇ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਹੋਣ ਦੇ ਤੱਥ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਉਸਨੂੰ ਜਿਰਹਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਖਰਾ ਉਤਰਿਆ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਸਾਵਧਾਨੀ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਪ ਹੈ। ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ, ਜੇ ਭੌਤਿਕ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਗੇ ਜੋ, ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਗਵਾਹ ਨੇ ਜੋ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਗੁਪਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਬੱਚੇ ਦੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਜਾਂ ਵਰਤਣ ਸੰਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਜਾਂ ਨਾ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ-ਪ੍ਰੇਰਨਾਦਾਇਕ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ 24 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਤਾਲਮੇਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਜੇ.ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਪੁਰਾਣੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਅਸੀਂ ਇਸਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

_____

24 2025 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ 390; 2025 ਆਈਐਨਐਸਸੀ 261

ਐਮ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਰਮੇਸ਼ ਰਾਜ; 25 ਪੰਚੀ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ; 26 ਅਤੇ ਯੂ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਅਸ਼ੋਕ ਦੀਕਸ਼ਿਤ ਰਾਜ, 27 ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

14. ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਜੋੜੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਹਨ:

ਏ. ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਖ਼ਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਬੀ. ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਗਵਾਹੀ ਦੇਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਉਕਤ ਗਵਾਹ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜੱਜ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਦੇ ਤਰੀਕੇ, ਬੁੱਧੀ, ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਘਾਟ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਹੈ; ਸੱਚ ਅਤੇ ਝੂਠ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੀ ਸਮਝ।

ਸੀ. ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਸਹੁੰ ਨਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸ਼ੱਕੀ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਡੀ. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ, ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਤੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਈ. ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ, ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਵਿਹਾਰਕ ਸਿਆਣਪ ਹੈ।

ਐਫ. ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਕਤ ਗਵਾਹ ਨੇ ਜਿਰ੍ਹਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਵੇ।

15. ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਹਾਲਾਤੀ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਗਿਣਤੀ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਹਾਲਾਤੀ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਇੰਨੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਵਿਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਫੈਸਲਾ ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਹੈ

_____

25 (2011) 4 ਐਸਸੀਸੀ 786

26 (1998) 7 ਐਸਸੀਸੀ 177

27 (2000) 3 ਐਸਸੀਸੀ 70

ਸਾਰਦਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ28 ਜਿੱਥੇ ਸ. ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਫਜ਼ਲ ਅਲੀ ਜੇ. ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੰਚਸ਼ੀਲ ਸਿਧਾਂਤ ਰੱਖੇ: "153. ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਨੇੜਿਓਂ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਇਹ ਦਰਸਾਏਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ:

(1) ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਇੱਥੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਹਾਲਾਤ "ਲਾਜ਼ਮੀ ਜਾਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ" ਅਤੇ "ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ"। "ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਅਤੇ "ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ" ਵਿਚਕਾਰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅੰਤਰ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਸਹਿਬਰਾਓ ਬੋਬੜੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [(1973) 2 ਐਸਸੀਸੀ 793 : 1973 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 1033 : 1973 ਸੀਆਰਐਲ ਐਲਜੇ 1783] ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ: [ਐਸਸੀਸੀ ਪੈਰਾ 19, ਪੰਨਾ 807: ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) ਪੰਨਾ 1047]

"ਯਕੀਨਨ, ਇਹ ਇੱਕ ਮੁੱਢਲਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਅਤੇ 'ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ' ਵਿਚਕਾਰ ਮਾਨਸਿਕ ਦੂਰੀ ਲੰਬੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਤ ਸਿੱਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੰਡਦੀ ਹੈ।"

(2) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥ ਸਿਰਫ਼ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕਸਾਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਯਾਨੀ ਕਿ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਰਿਕਲਪਨਾ 'ਤੇ ਵਿਆਖਿਆਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ,

(3) ਹਾਲਾਤ ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ,

(4) ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰ ਸੰਭਵ ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ

(5) ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਇੰਨੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਸਿੱਟੇ ਲਈ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਆਧਾਰ ਨਾ ਛੱਡੇ ਅਤੇ

_____

28 (1984) 4 ਐਸਸੀਸੀ 116

ਇਹ ਦਿਖਾਓ ਕਿ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।"

16. ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਨਿਸ਼ਚਤਤਾ ਦੀ ਡਿਗਰੀ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਰਮਾਕਾਂਤ ਰਾਏ ਬਨਾਮ ਮਦਨ ਰਾਏ, 29 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

“23. ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਮਿਆਰ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਮਿਆਰ ਇੱਕ ਉੱਚ ਮਿਆਰ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੋਈ ਸੰਪੂਰਨ ਮਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। "ਸਬੂਤ" ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਡਿਗਰੀ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇੱਕ ਅਭਿਆਸ ਹੈ। "ਸਬੂਤ" ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਇੱਕ ਅਭਿਆਸ ਹੈ, ਸਬੂਤ ਦੀ ਆਪਸੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਇੱਕ ਟੁਕੜੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ: [ਦੇਖੋ ਸਬੂਤ ।। ਦਾ ਗਣਿਤ: ਗਲੈਨਵਿਲ ਵਿਲੀਅਮਜ਼, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਲਾਅ ਰਿਵਿਊ, 1979, ਸਵੀਟ ਅਤੇ ਮੈਕਸਵੈੱਲ ਦੁਆਰਾ, ਪੰਨਾ। 340 (342)]

“ਸਧਾਰਨ ਗੁਣਾ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੇਕਰ ਸਬੂਤ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਟੁਕੜੇ ਨਿਰਭਰ ਹਨ। ਦੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਰਭਰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਸਬੂਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੁਕੜੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੇ ਮਨ ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਵਰਜਿਤ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਜਿਊਰੀ ਸ਼ੱਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਕਥਿਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੋਸ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੋਸ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਦੋਨਾਂ ਸ਼ੱਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਗੁਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਬੂਤ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ ਦੂਜੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

_____

29 (2003) 12 ਐਸਸੀਸੀ 395

24. ਸ਼ੱਕ ਵਾਜਬ ਕਹੇ ਜਾਣਗੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਮੂਰਤ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹਨ। ਕਾਨੂੰਨ ਸੱਚ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਸੰਦੀਦਾ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੱਕ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਅਸਲ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸ਼ੱਕ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਘਾਟ ਤੋਂ, ਸਿਰਫ਼ ਅਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਉਲਟ। ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਇੱਕ ਕਾਲਪਨਿਕ, ਮਾਮੂਲੀ ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸੰਭਵ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਪਰ ਤਰਕ ਅਤੇ ਆਮ ਸਮਝ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਸ਼ੱਕ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

25. ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਤਾਂ ਜੋ ਗਣਿਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਿਣਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਬੂਤ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੱਤ ਹੈ। ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਆਖਰੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਆਮ ਸਮਝ 'ਤੇ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਜੱਜ ਦੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਨੁਭਵ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਅਣਜਾਣ ਜਾਇਜ਼ੀਕਰਨ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਏਗਾ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਵੈਂਕਟਚਲਿਆਹ, ਜੇ. (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਯੂ.ਪੀ. ਸਟੇਟ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਗੋਪਾਲ [(1988) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 302: 1988 ਐਸ.ਸੀ. (ਸੀ.ਆਰ.ਆਈ. 928: ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1988 ਐਸ.ਸੀ. 2154] ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸੀ ਗਈ ਸੀ।"

16.1. ਓ. ਚਿਨੱਪਾ ਰੈੱਡੀ ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਕੇ. ਗੋਪਾਲ ਰੈੱਡੀ ਬਨਾਮ ਏ.ਪੀ.30 ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣ ਵੀ ਸਿੱਖਿਆਦਾਇਕ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ:

“9. ... “ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ”, ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, “ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੁਝ ਹਲਕਾ, ਹਵਾਦਾਰ, ਅਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਮੇਂ ਲਗਭਗ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਬਾਰੇ ਉੱਡ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਝਿਜਕ ਕਾਰਨ ਹਮਦਰਦੀ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ੱਕ; ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਅਸਲੀ ਸ਼ੱਕ, ਕਾਰਨਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸ਼ੱਕ [ਸੈਲਮੋਨ, ਜੇ. ਨੇ 1959 ਵਿੱਚ ਆਰ. ਬਨਾਮ. ਫੈਂਟਲ ਵਿੱਚ ਜਿਊਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਾਰਜ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਅਪਰਾਧਿਕ

---

30 (1979) 1 ਐਸਸੀਸੀ 355

ਕਾਨੂੰਨ ਸਮੀਖਿਆ 584]। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਾਰਡ ਡੇਨਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਮਿਲਰ ਬਨਾਮ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮੰਤਰੀ [(1947) 2 ਆਲ ਈਆਰ 372] ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, "ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇਗਾ ਜੇਕਰ ਇਹ ਨਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਨੂੰ ਭਟਕਾਉਣ ਲਈ ਕਾਲਪਨਿਕ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਬੂਤ ਇੰਨੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹਨ ਕਿ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਦੂਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ "ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਪਰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ" ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੇਸ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੁਝ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।" ਖੇਮ ਕਰਨ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਸਟੇਟ ਵਿੱਚ। [(1974) 4 ਐਸਸੀਸੀ 603 : 1974 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 689 : ਏਆਈਆਰ 1974 ਐਸਸੀ 1567] ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

“ਨਾ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਨਾ ਹੀ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ੱਕ ਜੋ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਖਤਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਗਵਾਹੀ ਹੈ।”

17. ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਓ ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਵਧੀਏ। ਅਸੀਂ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਉਸੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲ ਗਵਾਹ (ਪੀੜਤ) ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ 'V' ਚੁੱਪ ਸੀ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਸਿਰਫ ਚੁੱਪ ਹੰਝੂ ਵਹਾਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸੰਬੰਧੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਰਕ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। 'V' ਦੇ ਹੰਝੂਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕੀਮਤੀ ਹਨ। ਇਹ ਚੁੱਪ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇੱਥੇ ਚੁੱਪ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝੇ ਗਏ ਬਾਲਗ ਵਕੀਲ ਦੀ ਚੁੱਪ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤੋਲਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਹੇਮੁਦਾਨ ਨਾਨਭਾ ਗੜ੍ਹਵੀ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ, 31 ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨੌਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਵਕੀਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਬਣਨਾ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਲਈ ਘਾਤਕ ਝਟਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

_____

31 (2019) 17 ਐਸਸੀਸੀ 523

ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰੋ। ਇਹਨਾਂ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, 'V' ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਦਮੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਚੁੱਪ ਵਿੱਚ ਘੇਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਜਵਾਨ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਭਾਰ ਦਾ ਭਾਰ ਪਾਉਣਾ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਉਸ 'ਤੇ ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਥੋਪਿਆ ਗਿਆ ਬੱਚਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਦਮਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਉਸ ਆਧਾਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਸਲਾਖਾਂ ਪਿੱਛੇ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਕੋਈ ਸਖ਼ਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਜ਼ਾ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਹੋਰ ਸਬੂਤ, ਡਾਕਟਰੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਟੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬੰਦੂ ਉਰਫ ਦੌਲਤ, 32 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ "ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਗੂੰਗਾ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ" ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਉਸਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਇਹ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਅਯੋਗ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਪਾਟਨ ਜਮਾਲ ਵਾਲੀ ਬਨਾਮ ਏ.ਪੀ.33 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਂਗੇ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ, 34 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੇ ਨਿਰੀਖਣ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ "ਇੱਕ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਗੂੰਗੀ ਅਤੇ ਬੋਲ਼ੀ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਉਪਯੋਗੀ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।" ਇਸਨੂੰ ਪੈਰਾ 48 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

“48. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਆਂਇਕ ਰਵੱਈਆ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅੰਤਰੀਵ ਪੱਖਪਾਤ ਅਤੇ ਰੂੜ੍ਹੀਵਾਦੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਪਾਹਜਤਾ ਵਾਲੇ ਵਕੀਲ, ਜਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਇੱਕ ਅਪਾਹਜ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਂ ਘਟੀਆ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਨੀਆ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਸਮਰੱਥ ਹਮਰੁਤਬਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਪੂਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਭਾਰ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ

_____

32 (2018) 11 ਐਸਸੀਸੀ 163

33 (2021) 16 ਐਸਸੀਸੀ 225

34 (1979) 4 ਐਸਸੀਸੀ 349

ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਦੀ ਅਪੰਗਤਾ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਗਵਾਹ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੱਖਰੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ 2 ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇਪਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਦੁਨੀਆ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗਤ ਸੰਪਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦਾ ਉਸਦਾ ਮੁੱਖ ਤਰੀਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਪੀਡਬਲਯੂ 2 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਭਾਰ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗਤ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ।"
(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)

ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਚਰਚਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ, ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

18. ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਦੂਜੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵੱਲ ਵਧਦੇ ਹਾਂ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਲਈ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਆਧਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ ਜੋ ਐਫਆਈਆਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਭੌਤਿਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਸੀ। ਐਫਆਈਆਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ (ਧੋਤੀ) ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਕੱਪੜਾ ਢਿੱਲਾ, ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਉੱਪਰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਬਿਆਨ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੀੜਤ 'ਤੇ 'ਬੈਠਾ' ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਉਸਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੋੜ 'ਤੇ, ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ ਕਿ ਉਹ ਪੜ੍ਹਨ/ਲਿਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦਾ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਕਿਸਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਲਿਖਾਰੀ ਹੈ, ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖੀ, ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

19. ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਉੱਠਦਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਕਿ, ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਕੇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਘਾਤਕ ਝਟਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ35 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਪਾਂਡਿਅਨ ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ

_____
35 (1994) 3 ਐਸਸੀਸੀ 569

ਜਿਰ੍ਹਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਗਵਾਹ/ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਆਦਿ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਪਦੰਡ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਅੰਤਰ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਸੀਂ ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ.36 ਵਿੱਚ ਕੀ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਤਾਲਮੇਲ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੰਤਰ ਸੀ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਅੰਤਰ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸਬੂਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਉਸ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

20. ਅਸੀਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-14 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਇਸ ਤਰਕ ਨੂੰ ਕਿ 'V' ਦੇ ਗੁਪਤ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਸੱਟ ਕਿਸੇ ਮੇਖ ਜਾਂ ਆਲ-ਪਿੰਨ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਹੋਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਿ ਉਸਨੇ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਦੋਸ਼/ਬਿਆਨ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੀ, ਗਵਾਹ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ 'V' ਨੂੰ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਜਿਨਸੀ ਸੰਬੰਧਾਂ, ਜਾਂ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੁਆਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਜਣਨ ਅੰਗ 'ਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਔਰਤ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਸੰਭੋਗ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ 'V' ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ।

21. ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ 'V' ਦੇ ਪਿਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਇਸ ਬਿੰਦੂ ਤੱਕ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਕੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਰਾੜ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

22. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜੁਡੀਕੇਚਰ ਦੇ ਜੈਪੁਰ ਬੈਂਚ, ਜੈਪੁਰ ਵਿਖੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਐੱਸ.ਬੀ. ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 503/1987 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਟੋਂਕ ਦੁਆਰਾ 19 ਨਵੰਬਰ 1987 ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਨੰ. 26/86 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

_____

36 (2015) 11 ਐੱਸ.ਸੀ.ਸੀ. 69

ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ, ਜੇਕਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਈ ਗਈ, ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀ(ਆਂ) ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕੇਸ ਦੇ ਅਸਲ ਰਿਕਾਰਡ ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜੇ ਜਾਣ।

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ: ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

ਸਿਰਲੇਖ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ: ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

[ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ]